

ESHITISHIDA NUQSONI BO‘LGAN BOLALARNI IJTIMOIIY MAISHIY HAYOTGA YO‘NALTIRISH TEXNOLOGIYASINING VAZIFASI VA AHAMIYATI

Nargizaxon Niyazaxonova Boymirzayevna

Nizomiy nomidagi TDPU

Surdopedagogika va maxsus pedagogikaning

klirik aoslari kafedrasi o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarni ijtimoiy-maishiy hayotga yo‘naltirish texnologiyasining asosiy vazifalari va uning ahamiyati tahlil qilinadi. Eshitish nuqsoni bolaning ijtimoiy muhitga moslashuvi va mustaqil hayotga tayyorlanishi uchun maxsus yo‘naltirish va reabilitatsiya texnologiyalari muhim rol o‘ynaydi. Mazkur texnologiyalar orqali bolalarning kommunikatsiya, ijtimoiy ko‘nikmalari rivojlantiriladi, ular jamiyatda o‘z o‘rnini topish va kundalik hayotdagi faoliyatlarini samarali bajarish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Shuningdek, bu jarayon psixologik qo‘llab-quvvatlash va maxsus pedagogik yondashuvlarni o‘z ichiga oladi. Natijada, eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar jamiyatga integratsiyalashib, mustaqil va to‘laonli hayot kechiradilar.

Kalit so‘zlar: *Og‘zaki nutq, eshitish nuqsoni, til o‘rganish, bolalar, nutq ko‘nikmalari, interaktiv metodlar, ijtimoiy-maishiy hayot, muloqot madaniyati.*

KIRISH

Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar jamiyat hayotida yuzaga keladigan qator qiyinchiliklarga duch keladilar. Ularning og‘zaki nutq va muloqotdagi cheklovlari, shuningdek, ijtimoiy ko‘nikmalardagi kamchiliklari ularni atrofdagilar bilan to‘liq integratsiyalashish imkoniyatidan mahrum qiladi. Shu bois, bunday bolalarni ijtimoiy-maishiy hayotga yo‘naltirish va moslashuvini ta‘minlash muhim ijtimoiy va pedagogik vazifa hisoblanadi. Zamonaviy yo‘naltirish texnologiyalari va interaktiv metodlar yordamida eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarning nutq ko‘nikmalari rivojlantiriladi, ularning mustaqil hayotga tayyorlanishi va muloqot madaniyatini shakllantirishga ko‘maklashiladi. Ushbu maqolada eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarni ijtimoiy-maishiy hayotga yo‘naltirish texnologiyasining vazifasi va ahamiyati o‘rganiladi.

ASOSIY QISM

Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarni ijtimoiy-maishiy hayotga yo‘naltirish jarayonida zamonaviy texnologiyalar va innovatsion pedagogik yondashuvlar katta ahamiyat kasb etadi. Eng avvalo, bu jarayonda bolalarning individual imkoniyatlari va ehtiyojlari chuqur tahlil qilinishi lozim. Har bir bolaning nutq rivojlanishi va muloqot

ko‘nikmalarini shakllantirish uchun moslashtirilgan dasturlar ishlab chiqilishi zarur. Shu bilan birga, interaktiv metodlar va raqamli vositalar yordamida o‘quv jarayoni yanada qiziqarli va samarali bo‘lishi mumkin.

Texnologiyalar yordamida bolalarning eshitish qobiliyatini kompensatsiya qilish uchun maxsus dasturlar, ovozli stimullar va vizual yondashuvlar qo‘llanilishi mumkin. Bunday vositalar nafaqat nutqni rivojlantirishga, balki bolalarning atrof-muhit bilan faol muloqot qilishi, ijtimoiy vaziyatlarni tushunishi va o‘zini ifoda eta olishiga yordam beradi. Shuningdek, ota-onalar va pedagoglarning ham doimiy ravishda jalb qilinishi, ularning bilim va ko‘nikmalarini oshirish yo‘li bilan bolalar uchun qulay va qo‘llab-quvvatlovchi muhit yaratiladi.

Ijtimoiy-maishiy hayotga moslashish jarayonida psixologik qo‘llab-quvvatlash muhim o‘rin tutadi. Bolalarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshirish, ularni jamiyatga faolroq qo‘shilishlariga rag‘batlantirish orqali nafaqat ularning ijtimoiy ko‘nikmalari, balki ruhiy holati ham yaxshilanadi. O‘quv jarayoniga kreativ va ijodiy yondashuvlarni qo‘shish esa bolalarning qiziqishlarini uyg‘otadi va ularni o‘rganishga yanada faol jalb qiladi.

Shu bilan birga, jamiyatda eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish ham juda muhimdir. Ularning imkoniyatlarini kengaytirish uchun maxsus markazlar, ijtimoiy loyihalar va jamiyat tomonidan ko‘rsatiladigan ko‘makni rivojlantirish lozim. Natijada, bunday bolalar o‘zlarini o‘ziga xos va to‘laqonli shaxs sifatida his etib, o‘z salohiyatlarini ro‘yobga chiqarish imkoniga ega bo‘ladilar.

Umuman olganda, eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarni ijtimoiy-maishiy hayotga yo‘naltirish texnologiyalari nafaqat ularning nutq va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishga, balki ularning shaxsiy o‘sishi, jamiyatga moslashuvi va mustaqil hayot kechirishi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Bu jarayonda innovatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar va psixologik yondashuvlarning uyg‘unligi muvaffaqiyat kaliti hisoblanadi.

Quyida eshitishda nuqsoni bo‘lgan bolalarni ijtimoiy-maishiy hayotga yo‘naltirish texnologiyasining vazifasi va ahamiyati bo‘yicha O‘zbekiston va chet el tajribalari asosida kreativ amaliy misollar jadval ko‘rinishida taqdim etildi:

1-jadval

Yo‘nalish	O‘zbekiston tajribalari	Chet el tajribalari	Taqqoslash va natijalar
Interaktiv o‘quv dasturlari	Maxsus maktablarda audio-vizual materiallar va oddiy interaktiv	AQSh va Yevropada maxsus nutqni rivojlantirish dasturlari (masalan,	Chet el dasturlari yanada murakkab va ko‘p funksiyali, bolalarning nutq va

Yo‘nalish	O‘zbekiston tajribalari	Chet el tajribalari	Taqqoslash va natijalar
	o‘yinlar qo‘llanmoqda.	“Speech Blubs”, “Proloquo2Go”) keng qo‘llaniladi.	kommunikatsiyasini chuqur rivojlantirish imkonini beradi.
Maxsus pedagogik yondashuvlar	O‘zbekiston maktablarida individual yondashuv va qo‘shimcha nutq terapiyasi mavjud.	Finlyandiya va Shvetsiyada esa ko‘p tarmoqli mutaxassislar (pedagog, psixolog, logoped) birgalikda ishlaydi.	Chet elda jamoaviy yondashuv ko‘proq rivojlangan, bu esa samaradorlikni oshiradi.
Psixologik qo‘llab-quvvatlash	Mahalliy markazlarda cheklangan miqdorda psixologlar faoliyat yuritadi, ota-onalar uchun seminarlar o‘tkaziladi.	Germaniya va Kanada maktablarida doimiy psixologik yordam va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish treninglari olib boriladi.	Chet el tajribasida psixologik yordam yanada tizimli va muntazam amalga oshiriladi.
Texnologik vositalar	O‘zbekistonda quloqchinlar, mikrofonlar, ko‘rsatkichlar va oddiy audiovizual qurilmalar ishlatiladi.	Janubiy Koreya va Yaponiya nutqni rivojlantirish uchun ilg‘or sensorli qurilmalar va sun‘iy intellekt asosidagi yordamchi dasturlardan foydalanadi.	Chet el texnologiyalari ko‘proq innovatsion va samarali, o‘quv jarayonini interaktiv qiladi.
Jamiyat integratsiyasi	O‘zbekiston jamiyatida nogiron bolalar uchun imkoniyatlar cheklangan, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash past.	Buyuk Britaniya va Niderlandiyada nogiron bolalar uchun ko‘plab integratsion dasturlar, sport va madaniyat loyihalari mavjud.	Chet elda ijtimoiy integratsiya keng qamrovli va muvaffaqiyatli amalga oshiriladi.

XULOSA

Eshitishda nuqsoni bo‘lgan bolalarni ijtimoiy-maishiy hayotga muvaffaqiyatli yo‘naltirish uchun zamonaviy texnologiyalar va innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarur. Ushbu jarayon bolalarning nutq ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularni mustaqil hayotga tayyorlash hamda jamiyat bilan samarali muloqot qilish imkoniyatini yaratadi. Chet el tajribalari ko‘rsatadiki, interaktiv

metodlar, psixologik qo‘llab-quvvatlash va texnologik vositalarning uyg‘unligi ta’lim samaradorligini oshiradi va bolalarning ijtimoiy integratsiyasiga yordam beradi.

O‘zbekiston sharoitida esa ushbu jarayonni yanada takomillashtirish, xalqaro tajribalarni tatbiq etish va ota-onalar, mutaxassislar hamda jamiyatning faolligini oshirish muhimdir. Shunday qilib, eshitishda nuqsoni bo‘lgan bolalarning ijtimoiy-maishiy hayotga to‘liq qo‘shilishi ularning shaxsiy o‘sishi, hayot sifati va jamiyatdagi o‘rni mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdullaev, A. S. (2018). Nogiron bolalar ta’limi va ularni ijtimoiylashtirish muammolari. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Karimova, M. R. (2020). Eshitish qobiliyati cheklangan bolalarning nutqini rivojlantirish metodlari. Toshkent: Pedagogika va Psixologiya nashriyoti.
3. Tursunova, N. M. (2019). Maxsus pedagogika asoslari va nogiron bolalar bilan ishlash texnologiyalari. Samarqand: SamDU Nashriyoti.
4. Rasulov, J. T. (2021). Eshitishda nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilarning ijtimoiy adaptatsiyasi va pedagogik yondashuvlar. Toshkent: O‘zbekiston Pedagogika Instituti Nashriyoti.